

HUKUKÇULUK FETİŞİ:

KEMAL GÖZLER YANILIYOR VE YANILTIYOR ^{1 2}

Emir Kaya

*Bakmayın tozduğuma meşhur Bâbîâlîde!
Bulmuşum rahatımı ben de bir tesellide.
NFK*

Bu yazı bir Kemal Gözler eleştirisidir. Onun şahsında da bir zihniyet eleştirisidir.

Kemal Gözler hocamıza büyük hürmetim vardır. Fakat bu, hocamızın ilmi tutum ve görüşlerinin hepsini isabetli bulduğum anlamına gelmez. Tam tersine, kanaatimce Kemal Gözler hocamızın ilmi tutumunun özü yanlıştır. Öz yanlış olduğu için de tüm üretkenliğine rağmen -belki de üretkenliği yüzünden- Kemal Gözler Türk hukukunun yanlış yolda olmasının müsebbiplerindendir.

Kemal Gözler hocamız son zamanlardaki birkaç yazısında ‘hukukçu’ tanımı yaptı ve yaptığı tanım üzerinden de birtakım argümanları savundu. Hocamızın tanımının dayanağını bulamadım. Yazılardaki izahatı ise yetersiz ve çelişkili buldum. Hocamız hukuk camiasında meşhur bir insan olduğu için bu konudaki yanılığını kamuoyuna yaymakta ve maalesef başkalarını da yanıltmaktadır.

Bu yazıdaki amacım Kemal Gözler hocamızı rencide etmek değildir. Üslubumun keskinleştiği noktalarda hedefim hocamızın kendisi de değildir. Amacım, hocamızın açtığı tartışma fırsatını -kendisine teşekkürle- kullanarak daha büyük olgulara işaret etmektir.

Hocamızın savunduğu temel argüman şudur:

Hukuk fakültesi mezunu olmayanlar hukukçu değildir.³

¹ 16.10.2019 tarihinde erişime açılmıştır ve bu tarih itibarıyla günceldir. Atıf yapmak için <https://www.academia.edu/40639306/> linkini kullanabilirsiniz.

² Bu yazıyı Türkçe basılı kaynaklardan mahrum olduğum bir sırada yazdım. Bu sebeple atıflarım internet kaynaklarıdır. Akademik yayın kastıyla yazmadığım için link ve erişim tarihi vermekle yetindim.

³ <http://www.anayasa.gen.tr/hukuk-fikih.htm> (14.10.2019). “Hukukçu olmanın şartı hukuk fakültesi lisans eğitimi almak, yani hukuk fakültesi mezunu olmaktır” diyen Kemal Gözler’e göre hukuk fakültesinde lisans eğitimi almak,

Bu argüman temelinde hocamız diğer kanaatlerini paylaşmaktadır:

Hukukçu (=hukuk fakültesi mezunu) olmayanlar;

- Hukuk fakültelerinde çalışmamalıdır.
- İslam hukukçusu gibi unvanları kullanmamalıdır.
- Hukukla ilgili eğitim vermemelidir.
- Hukuk fakültelerine dekan olmamalıdır.

Kemal Gözler tabii hukuk anlayışını reddettiğini, pozitivist teorinin hukuk ve bilim anlayışını kabul ettiğini belirtmektedir.⁴ Öyleyse şu soruyla başlayalım: Kemal Gözler'in yukarıdaki kanaatlerinin pozitif hukuktan herhangi bir dayanağı var mıdır? Hocamız 'hukukçu' tanımını pozitif kurallardan mı çıkartmıştır yoksa bir tür tabii hukuk refleksiyle mi geliştirmiştir? Eğer yürürlükteki 'hukuk' normları, Kemal Gözler'in tanımına göre 'hukukçu' olmayanların hukuk fakültesinde çalışmasına, İslam hukukçusu unvanını kullanmasına, hukukla ilgili eğitim vermesine ve hukuk fakültesine dekan olmasına engel değilse burada norma saygı çerçevesinde mi kalmalıyız yoksa normativizm görüntüsü altında meri normatif çerçeveyi (yahut çerçevesizliği, boşluğu) kabullenemeyen hocamızın indi görüşüne mi itibar etmeliyiz?

Gözler hocamızın indi görüşünü tabii hukuk refleksiyle geliştirdiği açıktır. Zira değer biçme kaynağından gelen -meli, -malı şeklindeki hukuk tartışmaları tabii hukuk üslubudur. Pozitivist hukuk yürürlükteki hukuka odaklanır. Değer biçmez, değer temelli yönlendirme yapmaz. Eğer hocamız bu kanaatlerinde bizim bilmediğimiz bir pozitif hukuk normuna işaret ediyorsa bunu bilmek isteriz. Yok eğer yürürlükteki normları beğenmiyorsa o zaman da açıkça norm değişikliği önermelidir. Elbette bunu tabii hukuka kaçmadan yani hukuka ve hukukçuluğa subjektif değer biçmeden yaparsa daha tutarlı olmuş olur. Velhasıl "Hukuk fakültesi mezunu olmayan hukukçu değildir" savının pozitivist hukuk anlayışına uygun düşmesi için yasal bir dayanağının olması gerekir. O durumda bile problem uluslararası, felsefi, tarihi vs. boyutlarıyla çözülmüş olmaz ama en azından dar ve teknik Türk hukuku bağlamında geçici olarak çözülmüş sayılabilir.

Peki Kemal Gözler hocamızın içine düştüğü çelişki şahsına mı aittir? Hayır. Benimsediği pozitivist temele aittir. Pozitivizmin çelişkiye mahkum doğasını başka çalışmalarımızda ele almıştık.⁵ Özetle şunu söylemiştik: Değerlerden soyutlanma iddiasındaki pozitivism, kendisini ve ideolojik kabullerini değer olarak pazarlamaktan kurtulamaz. Somutluk, objektiflik, biçimsellik gibi iddiaların ardında soyut, subjektif ve ikircikli bir doğaya sahiptir. Hukuki pozitivism ile bu

hukukçu olmak için zorunlu şarttır. Aynı zamanda yeterli şart mıdır, burası muğlak kalmaktadır. Başka şartlar da varsa nelerdir? Bu şartları nereden öğrenebiliriz?

⁴ <http://anayasa.gen.tr/metodoloji.htm> (15.10.2019).

⁵ https://www.academia.edu/29437017/Hukuk_Zihniyeti (16.10.2019).

ekolden büyük oranda etkilenen Türk hukukunun söz konusu kusurdan arınması mümkün değildir. Arınmadığı için de belini doğrultması, adil olması, yeterince insancıl ve tatmin edici olması mümkün değildir. Türk hukukundaki problemlerinin kaynağı Gözler hocamızın işaret ettiği yer değildir. Durduğu yerdir. Ve maalesef ki Kemal Gözler hocamız eserleriyle on binlerin hocası olan bir duayendir. On binleri eğitmekte ve on binleri yanıltmaktadır.

Kemal Gözler şüphesiz ki tamamen çelişki içinde değildir. Pozitivist duruşuyla uyumlu olarak hukukçuluğu şekli bir konu olarak ele almaktadır. Ona göre hukuk gibi hukukçu da biçimseldir yani resmi prosedürlerin mahsulüdür.

Peki hukukçuluğun biçimselliği vurgusu ne kadar haklıdır, doğrudur? Doğruyu geçelim, formel hukuka ne kadar uygundur? Hadi onu da geçelim, Türk hukukunun verdiği biçimsel hukukçu unvanının mevkii nedir? Dünyadaki karşılığı, ağırlığı, itibarı nedir? Hadi dünyayı da boş verelim, Türk hukukunun verdiği hukukçu unvanının donanım anlamında, mesleki bilinç anlamında, tutarlılık anlamında -ulusal planda olsun- vaat ettiği ve sağladığı çıktı nedir? İnsani sonuçları nelerdir?⁶ Bu zor sorular karşısında Kemal Gözler hocamız havlu atmakta, tartışmayı basit biçimsellik üzerinden yürütmekte teselli bulmaktadır. Üstelik biçimselliğe de sadık kalmamakta, meri hukukta olmayan kriterler ihdas etmektedir.

Biz de diyoruz ki işte bu biçimci -ve çelişkiye mahkum- temeldir ki Türk hukukunun bugünkü perişan halini o taya çıkarmıştır. Bu perişanlık içinde hukuka hiç itibar kalmadığı için de veteriner, kimyacı vs. hukuk fakültesi dekanı olabilmektedir. Bu görevlendirmelerin hukuka aykırı olduğunu iddia edenlerin dayanağı nedir? Söz konusu tasarruflar şeklen hukuka aykırı değildir. Eğer hukukta ruh arasaydık bu tasarruflarda bir bozukluk olduğunu söyleyebilirdik. Fakat hukukta şekilden öte ruh aramak Kemal Gözler hocamızın benimsediği pozitivistime aykırıdır.⁷

Pozitivist ekolün eseri olan Türk hukuku hal-i hazırda o kadar kötü durumdadır ki bir kimyacı hukuk fakültesine dekan olunca durum daha kötüye gitmeyecektir. On yıllardır dekanlar ve hocalar hukukçu idi. Onların yetiştirdiği hukukçuların imzalarıyla ülkenin hangi hukuksuz süreçlerden geçip hangi noktaya geldiği ortadadır. Halen de Gözler hocamızın sınıflandırmasına

⁶ Binlerce hukuk öğrencisinin neredeyse hiç derse gitmeden fotokopilerle mezun olduğu, hocaların esaslı hukuk bilincinden ve donanımından yoksun olduğu, vakıf üniversitelerinin öğrencilere memnun edilmesi gereken müşteri gözüyle bakabildiği, devlet üniversitelerinin kaba sayısal verilerle övünç duyabildiği, kısacası hukukçuluğun aslında hukuku istismar etme potansiyeli sunduğu, nihayetinde hukukçuların her cenahta güvenilmezlikle anıldığı bir ülkeden bahsediyoruz.

⁷ Burada akla Anayasa'nın Başlangıç kısmındaki ve 13. maddesindeki 'ruh' kelimesi gelebilir. Bizce bu ifade Türk hukukunun tutarsız noktalarından biridir. Pozitivizm rüzgarıyla kurulan bir devlette ve pozitivist öğretiyi yayan bir hukuk sisteminde anayasada ruh kelimesine yer verilmesi o anayasadan ve ona bağlı hukuk sisteminden hayır gelmeyeceğinin delilidir. Yanlış anlaşılmasın: 'Ruh' kavramına kategorik olarak karşı değiliz; çelişkiye karşıyız. Kemal Gözler ise hukukta ruha kategorik olarak karşıdır. Anayasa'da yer alan anayasanın ruhu kavramını sorunlu bulmakta, dışlamak gerektiğine inanmaktadır: <http://www.anayasa.gen.tr/ang-4-s-219-290.pdf> (15.10.2019). Sonuç olarak diyebiliriz ki anayasanın ruhu, Anayasa'da yer alan bir kavramdır ve Anayasa'nın ruhuna da aykırıdır. İşte çağdaş, ilerici, akılcı Türk hukuku!

göre 73 fakülteден 20'sinin dekanı hukukçu değildir, 53'ünün dekanı hukukçudur.⁸ Bu fakülteler arasında çıktılar açısından bir fark var mıdır? Varsa bile bu acaba dekan profiliyle mi yoksa öğrenci profiliyle ve başka koşullarla mı ilgilidir? Hukukta nadiren insani ve vicdani olgunluğa erişenler, eğitim ortamları sayesinde mi yoksa eğitim ve meslek ortamlarına rağmen mi yetişmektedirler?

Kısacası, pozitivist bilimde kontrollü deneylere tabi tutulmamış, test edilmemiş iddialara yer yoktur. Köklü bir hukuk fakültemizin dekanı psikolog olsa öğrencilerin mezuniyet sonrası mesleki performanslarında ciddi bir farklılık meydana gelir mi? Gelse bile olumsuz yönde olacağından emin miyiz? Dekan maliyeci olsa mezunların hakim-savcı, avukat, bürokrat, akademisyen vs. olarak davranışlarında gerileme olur mu? Biz bu cümlelerle Gözler hocamızın eleştirdiği atamaları savunmaya çalışmıyoruz. Fakat sorunun daha derinde olduğunu ifade ediyoruz. Ve derine inerek Türkiye'deki 'hukukçu' unvanının anlamsızlaşacağını, daha doğrusu anlamsızlığının fark edileceğini iddia ediyoruz. Bizce Kemal Gözler hocamız sorunun özünü gözden kaçırmaktadır. Haddizatında sorunların özünü görmemek, görmek istememek Türk hukuk camiasının alamet-i farikasıdır. Onlar hukukun darmadağın, hukukçunun ise forslu olması şeklindeki bir çelişki içinde yaşamaya alışmışlardır.

Gelelim eleştirilen atamaların siyasi yönüne... “Türkiye’de hukuk mevcut altyapı ile bundan daha iyi olamaz, muhtemelen daha kötü de olamaz”: Son yıllardaki tasarruflardan anladığımız kadarıyla günümüz Türk siyasetçisi böyle düşünüyor. Onların atadığı idareciler de böyle düşünüyor. Bu düşünce yanlış mıdır? Bizce yanlış değildir. Çünkü Cumhuriyet tarihimiz boyunca Türk hukuku huzur bulmamıştır. Huzur bulabileceği sosyal ve kültürel altyapıdan mahrumdur, mahrum kalmaya da mahkumdur. Evet, Türk siyasetçilerin ve onlara güdümlü idari kadroların meri hukuku eğip bükmesi hastalıklı bir tutumdur. Fakat bozuk altyapıyı fetişleştirmek de hastalıklı bir tutumdur. Osmanlı’yı, Avrupa’yı fetişleştirmek de hastalıklıdır. Türkiye’nin yerel sosyal dinamikleri esas alan, küresel felsefi akımlara da sırtını dönmeyen, taptaze bir hukuk nosyonuna, öğretilerine, kültürüne ve karakterine ihtiyacı vardır. Asıl sorun bu derinliktedir. Biçimsel uygulamalarda ve aksaklıklarda değildir.

Kemal Gözler hocamızın eleştirdiği hukukçu olmayan dekanlar olgusu ile benzer idari tasarruflar ve vicdana sığmayan sayısız işler aslında bir kabul, hatta itiraftır. “İflaş etmiş bir sistemin hiç olmasa hurdası işimize yarasın” tutumudur. “Yenisini de kurmaktan aciziz” itirafıdır. Bu kabuller elbette nahoş hisler uyandırmaktadır. Fakat bu kabullerin altında Kemal Gözler hocamızın akredite saydığı hukukçu kitesinin hukuk ve adalet açısından güvenilmez, en hafifinden yararsız ve etkisiz olması yatmaktadır. Hukukçuların yararsız ve etkisiz olmasının altında ise Kemal Gözler hocamızın temsil ettiği ve ısrarla savunmaya devam ettiği biçimci ve maneviyatsız

⁸ <http://www.anayasa.gen.tr/dekanlar.htm> (16.10.2019).

hukuk doktrini zihniyeti vardır.⁹ Dolayısıyla Kemal Gözler hocamız aslında kendi geleneğinden ve eserinden yakınmaktadır.¹⁰

Kemal Gözler kendi pozitivist geleneğinin ürünlerinden yakınırken mecburen tabii hukuka dönmektedir. Çünkü tabii hukukçuluk insanın tabii refleksi olup, hiçbir telkinle kökünden kazanamaz. Ve her pozitivist çelişkiye iter. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, hocamızın ‘hukukçu’ tanımını nereden aldığı belli değildir. Eğer hukuken az-çok geçerli bir tanım arayacak olursak - Kemal Gözler’in pozitivist hukuk anlayışı doğrultusunda- resmi bir kurum olan Türk Dil Kurumunun tanımına kulak vermemiz gerekir. O da şöyledir: “Hukuku meslek edinen, hukukla uğraşan kimse”.¹¹ Bu tanıma göre İslam hukukçusu diye bir şey vardır. Yine bu tanıma göre hukuk fakültesi dekanı olan bir tabip, dekan olduğu sürece hukukçu sayılabilir. Pozitivist perspektif bunu gerektirir. Tabii hukuk perspektifi ise daha geniştir; mevzuat ötesi salim akli ve vicdani ölçütler gerektirir ki o tartışmaya hiç girmiyoruz çünkü Türk hukukunda tabii hukukun yeri yoktur. Başa takılmayan şapka elde taşınsa ne olur, taşınmasa ne olur? Türkiye’de tabii hukuk doğrultusunda söylenenler hamasetten öteye geçemez. Meri Türk hukukunda ahlaki hiçbir ilke istikrarla uygulanamaz. Zannediyorum Kemal Gözler’in pozitivistliği de bu karamsarlığa dayanıyor ve bir tür insani/mesleki yenilginin itirafı anlamına geliyor.

Özetle, hukukçunun “hukuk fakültesi mezunu” olarak tanımlanmasının hukuki bir dayanağını bulamadık. Kemal Gözler, hukukla ilgili bu önemli iddiasını hukukla temellendirebilir mi? Hukukun saf teorisine göre hukuk dış faktörlerden soyutlanabilen kapalı devre sistemi gibidir. Öyleyse dışarıdan delil getirmek uygun değildir. Hukukçu tanımını pozitif hukuk yapsa gerekir.¹²

Yine Kemal Gözler “bağlayıcı kurallar bütünü” anlamındaki hukuk kelimesinin sadece 170 yaşında olduğunu belirtmektedir.¹³ Sevan Nişanyan da 1945 öncesi bütün sözlüklerde hukuk kelimesinin “haklar” anlamında kullanıldığını belirtmektedir.¹⁴ Madem ki bağlayıcı kurallar

⁹ Gözler’e ve onun takip ettiği başta Kelsen olmak üzere pozitivistlere göre vicdan ve adalet gibi soyut kavramlar hukukun konusu olamazlar, hukukun ilgi alanında da değildirler. <http://www.anayasa.gen.tr/adalet.htm> (14.10.2019).

¹⁰ Burada akla şu soru gelebilir: Türk hukuku pozitivist değil de tabii hukukçu olsa ne değişirdi? Bu haklı bir itirazdır fakat bu yazının kapsamında değildir. Bu yazıda pozitivistizmin arızalı ve çelişkili doğası yansıtılmaktadır. Tabii hukukun da aksama potansiyeli vardır. Onun içindir ki hukuk modelleri sadece tabii hukuk ile pozitivistizm arasında felsefi tartışmayla değil, sosyolojik bilinçle kurulmalıdır. Türk hukukunda sosyolojik bilimsellik pek yoktur. İdeolojik refleksler aşırı baskındır.

¹¹ <https://sozluk.gov.tr/> (14.10.2019).

¹² Bu cümlelerden sonra akl-ı evvel birilerinin çıkıp, kanunla hukukçu tanımı yaptırmaya çalışmasına Türkiye’de şaşılmaz. Fakat bu saçmalık bile şimdiki dayanaksız dayatmacılıktan daha dürüst bir tutum olur. Türkiye’de teknik hukuk malumatıyla hukuk diploması alan kişiler, kendi mahdut ‘hukukçu’ algılarını abartmakta ve pozitif hukuku da hiçe sayarak dayatmaya dönüştürebilmektedir. Hukuk namına hukuksuzlaşabilmektedir.

¹³ <http://www.anayasa.gen.tr/hukuk-kac-yasinda.htm> (14.10.2019).

¹⁴ <https://www.nisanyansozluk.com/?k=hukuk> (14.10.2019).

bütünü anlamındaki hukuk kelimesi bu kadar yenidir, hukuk kurallarına dayalı mesleğe işaret eden ‘hukukçu’ kelimesi ne kadar eski, köklü ve muhtevalı olabilir? Açıkçası hukukçu kelimesi uyduruktur. Simitçi, limoncu, muhasebeci, işletmeci gibi mesleklerle kafiyelidir fakat hukukçu mal mı satar, bilgi mi satar, hizmet mi satar, nedir, ne değildir belli değildir. Hukukçu, bizatihi modern Türk hukuku kadar monte, iğreti ve kof bir anlama işaret eder.

‘Hukukçu’ çok çok “köksüz ve savruk modern Türk hukuku çizgisinde öğrenim görmüş, endoktrine edilerek insani melekeleri budanmış meslek erbabı” anlamına gelebilir. Tabii eğer Kemal Gözler’in sadece bir köşesini gösterdiği resmin tamamını gösterecek olursak... Türkiye’de hukukla işgal eden bir kişi; Kemal Gözler’in önerdiği ve bütün hukuk fakültelerinin dayattığı kalıplara girerek değil, o kalıpları aşırp daha üst bir insani vizyona erişerek sahiden hukukçu olabilir. O vizyonun ne olduğu tartışılabilir fakat kör ideolojik projelerde kullanılmaya elverişli hukuki pozitivism olmadığı kesindir.

Nihayetinde hukukçuluk nedir? Bilgi midir, diploma mıdır, nosyon mudur? Eğer bilgiyse çoğu kıdemli mahkeme katibi hakimlerden daha bilgilidir. Eğer Kemal Gözler’in ifade ettiği gibi lisans diplomasıysa Amerika Birleşik Devletlerindeki yaklaşık 1.4 milyon avukatın neredeyse hiçbiri hukukçu değildir. Çünkü sonradan ABD’ye gelenler ve çok yaşlı jenerasyon hariç hukuk lisansına sahip ABD’li avukat, hakim, savcı vs. yok gibidir. Eğer hukukçuluk nosyonsa, Türk hukuk fakültelerinden diploma almış olmak hakiki hukuk nosyonuna, katkı sunmak şöyle dursun, manidir. Türk hukukçu kitlesini, en iyi ihtimalle, Legrand’ın tabiriyle teknisyen¹⁵ ya da Arsal’ın tabiriyle adliyeciler¹⁶ olarak adlandırmak mümkün olabilir. Buna akademisyenler de dahildir. Ülke dışında söyleyecek orijinal sözü olan ya da dışarıdan Türkiye’ye bakarken taklitçi iktibasçılıkla değil, hakiki evrensel bilinçle düşünen kaç Türk hukuk insanı tanırıyorsunuz?

Türkiye’deki hukukçu kitlesinin büyük bir kısmının test sınavlarında yüksek puan almış zeki ve çalışkan insanlar olması bu tabloyu düzeltmeye yetmemektedir. Çünkü Türk hukuk öğretisi bilimsel ve felsefi açılardan iflas etmiş, gerici, köhne ve sefil klişeler yumağıdır. Bu yumakla hukuk eğitimi olmaz; huzur getiren hukuk tesis edilemez. Tam tersine, öteden beri olduğu gibi, güçlünün istismar ettiği bir hukuk ve herkesin şikayet ettiği hukuk patolojileri vücuda gelir. Hakimi, savcısı, avukatı, akademisyeni, bürokratu vs. bu olgular içinde para ve unvan kazanarak fayda görmektedir. Herkesin mağdur edilme tehlikesi içinde yaşadığı bir ülkede kaçırp rampaları bulmaktadır. Onun için de hukukçu unvanına yapışmaktadır. Hukukçuluğun Türkiye’de bundan başka bir ederi ve içkin değeri yoktur. Dünyaya gözlerini kapatarak yerel getirilere odaklanan meslek erbabının kendisini bu kadar önemsemesini trajikomik buluyoruz. Tutarlı bir şekilde mesleklerini önemseseler yine bir nebze teselli olurduk. Halbuki Türk hukukçuluğu, ruhsuz ve yabani bir sistemin unsurlarının putlaştırılması, icabı halinde de afiyetle yenilmesi devr-i cahiliyesindedir. Hem de her kesimin elinde... Avukatından hakimine, akademisyeninden siyasetçisine kadar...

¹⁵ <https://doi.org/10.1111/j.1748-121X.1996.tb00005.x> (14.10.2019).

¹⁶ <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/213/1749.pdf> (14.10.2019).

Esasında hukukçunun kim olduğunu belirleme konusunda sergilenen gayretkeşlikler, yürütülen tartışmalar ve çekilen nutuklar başlı başına bir hastalığa işaret etmektedir. Türk hukukunun kaynağı olan Batı ülkelerinde böylesi kimlikçi bir gündemi hayal etmek, “*Who is a lawyer?*” diye bir soru sorulup yüksek perdeden tartışıldığını düşünmek bile komik geliyor.

Peki Türkiye’de neden bu kadar önemli ‘hukukçu’ olmak? Belki bu unvanı önemseyenlerin bir cevheri olmadığı için... Belki otoriteye yaslanarak etkili olmak istedikleri için... Belki statüler toplumunda “Bizim de statümüz var arkadaş!” diyebilmek için... Belki birtakım menfaatleri paylaşmamak için... Belki gençleri kalıplandırmak için... Ya da başka bir şey... Fakat bu absürt tartışmaya sağlıklı bir sebep bulamıyoruz. Biçimsel hukukçuluk tartışmasını, asıl tartışılması gereken derin konulara engel, tali, kaçamak bir problem olarak görüyoruz.

Hukuk namına öne sürülen fikirlerin ve yapılan işlerin içinde bulunulan dar zaman ve mekan koşullarının ötesinden beslenmesi gerekir ki zihniyet zindanlarımızdan çıkabilelim. Yoksa şu noktadan öteye gidemeyiz: Dünya yüzölçümünün, nüfusunun ve ekonomisinin sadece %1’ini temsil eden, kültür bunalımından ve kimlik kavgalarından kurtulamayan günümüz Türkiye’si gibi bir ülkenin hukuk çöplüğünün horozları kim olacak?

Aslında cevap basit:

Kim çok hevesliyse o olsun. Kumdan kaleler onun olsun. Yıkıntılar da onun eseri olsun.